

**Vaikuttavaa,
systeemistä,
edistävää ja
ehkäisevää työtä
lasten ja nuorten
parissa!**

Tietopaketti empaattiseen ja
ennakoivaan nuorilähtöiseen
ehkäisevään työhön

SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS VERSO / LAB-AMMATTIKORKEAKOULU / PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄN TYÖN VERKOSTO (PETE)

Lukijalle,

Me jaoimme yhdessä ajatuksemme, toiveemme ja huolestamme. Puhuimme nuorten hyvinvoinnista, huumekokeiluista ja -käytöstä, yhteiskunnan kehityksestä, kohtaamisesta, tiedolla johtamisesta, korona-ajan vaikutuksista ja niistä keinoista, joita tunnistimme itsellämme olevan tai puuttuvan. Me syvennyimme nuorten, yhteisöjen ja meidän asiantuntijoiden maailmaan yhteiskehittämisen avulla. Loimme rohkeasti profiileja eli persoonia pelkoineen ja ongelmineen ajatellaksemme empaattisemmin. Huomasimme, että totutut kohtaamisen tavat ja ajattelumallit istuvat syvässä ja kiire ja byrokratia estävät meitä toimimasta ja tekemästä luovia ratkaisuja.

Meillä kaikilla oli syvä ja vahva halu auttaa nuoria ja perheitä yhteiskunnallisissa ja henkilökohtaisissa ongelmissa. Esimiestasolla työskentelevät näkivät tilastoja, tutkimustietoa ja analyysjä, budjetin sekä kokonaistilanteen jollakin tavalla. Nuorten parissa työskentelevät näkivät ajankohtaisen tilanteen nuoren arjesta ja heillä oli hiljaista tietoa siitä, miten nuoret reagoivat ja mitä he kaipaavat. Pysähdyimme pohtimaan sitä, miten tulokset ja päätösten syy- ja seuraussuhteet todellisuudessa näkyvät johdolle. Meillä oli avoin mieli uusille ehdotuksille ja ratkaisuille, ja aitoa kiinnostusta nuorten näkökulmaan. Samalla pelkäsimme epäonnistumista ja sitä, ettei muutosta saada aikaan. Ajattelimme, että pelko estää meitä tekemästä radikaaleja uudistuksia ja saa meidät turvautumaan vanhaan tuttuun.

Toivoimme ajankohtaisempaa hyvinvointitietoa, uusia tiedonkeräystekniikoita ja aktiivista tiedon hyödyntämistä, koska nykyisiä keinoja ei pidetty riittävinä. Toivoimme uusia toimivia keinoja saada nuorten äänet kuuluviin ja ymmärretyiksi ja osallistavaa yhdessä tekemisen mallia. Uskoimme aktiivisen ilmapiirin sekä julkisen puolen ja yhteisöjen yhteisen kasvatusvastuun auttavan nuoria heidän kasvussaan.

Me vahvistimme osaamistamme kouluissa, opiskeluhuollossa, nuorisopalveluissa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja muissa sosiaali- ja terveystalvveluissa sekä 3. sektorilla. Me ymmärsimme yhdessä nuorten kanssa erilaisissa työpaajoissa ja kehitimme yhdessä kokemusasiatuntijoiden kanssa. Me järjestimme työtämme uudelleen korona-aikana. Me tavoitimme vanhempia vanhempainilloissa, vertaisryhmissä ja avoimissa tilaisuuksissa. Me syvennyimme tiedon ymmärtämiseen ja tulevaisuuden ennakointiin lapsiperheköyhyydestä ilmiöpöytäkiertueella ja ehkäisevän työn toimintasuunnitelmaan tähtäävässä työssä. Me pohdimme koulun opiskeluhuollon ja opettajien sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon roolia ehkäisevässä työssä ja kehitimme yhteistä työtä silloin kun nuori käyttää päihteitä.

Kuljetimme mukanaamme nuorilta ja kokemusasiatuntijoilta oppimaamme: ”jos menee huonosti, on vaikea unelmoida mistään”. Nuoret halusivat meidän muistavan perusasiat, joista huolehtimalla huumeidenkäyttöä voidaan ehkäistä. On tärkeää, että kotona ja koulussa menee riittävän hyvin ja että on kavereita. Tätä varten oppimista on tuettava, tunnetaitoja opetettava, kiusaaminen estettävä, hyviä kotisuhteita tuettava ja päivittäin on saatava tuntea itsensä hyväksi. Kun nuorella ei ole tarvetta käyttää, hän ei käytä. Kun nuori käyttää, on tarjottava konkreettisesti apua. On vaikea lopettaa, jos päihdetä on kokoajan tarjolla. Moni nuori saattaa kuitenkin kokeilla huumeita, vaikka elämässä perusasiat olisivatkin kohtuullisesti kunnossa. Sen takia terveellisten päätösten tekemistä on opeteltava vertaisryhmässä. Nuori elää suhteessa vertaisryhmäänsä, jossa vallitsevia ”lakeja” ja paineita meidän on todella tunnettava. Meidän täytyy perustaa tekemisemme niihin merkityksiin, joita nuoret antavat suojaaville ja haavoittaville tekijöille omassa arjessaan.

Me teimme reseptin nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen. HuuMa-konsepti pohjautuu nuorilähtöisen tiedon ymmärtämiseen ja yhdessä muodostettuun uuteen, parempaan tietoon toiminnan pohjana. Me yhdessä kirjoitamme nuoren tarinan – onpa kyse tiedolla johtamisesta tai arjen kohtaamisesta nuoren kanssa.

Anne-Marie Haavisto

Konseptin tausta 5–11

Nuoren elämysmaailma 12–18

Konseptin rakenne 19–27

Tieto

Ymmärrys

Toiminta

Vaikuttavuus 28

Yhteinen kieli 29

Edessäsi on yhdessä nuorten, yhteisöjen ja asiantuntijoiden kanssa laadittua ymmärrystä siitä, kuinka **oikeaa tietoa ymmärtämällä** ja **toimimalla yhdessä uusin tavoin**, voidaan tehdä vaikuttavampaa edistävää ja ehkäisevää työtä lasten ja nuorten parissa **empaattisesti ja ennakoivasti**.

Jokaisella meistä on tarina. Se voidaan kirjoittaa eri ihmisten näkökulmista vuorotellen tai voimme pitäytyä vain yhdessä näkökulmassa. Parhaiten tavoitamme tarinan päähenkilön elämän kuitenkin kun kirjoitamme sen yhdessä.

Mitä jos kirjoittasimme nuoren tarinan yhdessä? Mitä jos me tavoittaisimme nuoren elämänsä maailman ja osaisimme yhdessä soveltaa siihen tietoa? Jos katsoisimme monipuolista tietoa eri näkökulmista yhdessä nuoren ja hänen yhteisöjensä kanssa? Jos me ymmärtäisimme yhdessä?

Mitä jos me ajattelisimme nuoren kanssa hänen mahdollisia tulevaisuuksiaan ja tavoittaisimme hänen toiveensa ja pelkonsa? Jos me tekisimme yhdessä tulevaisuuden, joka on meille mahdollinen, todennäköinen ja toivottu?

Teimme yhdessä kehittäen
HuuMa -konseptin eli ikään kuin
**reseptin siihen, miten nuorten
huumeidenkäyttöä voidaan
ehkäistä.**

Konsepti kehitettiin terveyden edistämisen määrärahalla toimineessa HuuMa – Päijät-Häme, huumeeton maakunta -hankkeessa vuosina 2019–2021.

Hankkeen toteuttajia olivat Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos ja Lab-ammattikorkeakoulu.

Mukana kehittämisessä olivat kaikki Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän omistajakunnat ja suuri joukko järjestöjä.

Kehittäminen pohjautui ohjelmateoriaan, jossa keskeisiä sisältöjä olivat Islannin malli (tutkimuksen, käytännön työn ja päätöksenteon yhteys, vanhemmuuden merkitys), WHO:n huumeidenkäytön ehkäisyn standardit (riski- ja suojatekijöihin liittyvän tiedon huomioiminen, ks. seuraava sivu) sekä alueellinen koordinoitu ehkäisevä työ, alueen koordinoitu hyvinvointityö ja LAPE -työ.

Yhteiskehitimme konseptin asiantuntijoiden, nuorten ja kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Huumeidenkäytön aloittamiselle altistavat ja siltä suojaavat tekijät

Haavoittuvuutta lisäävät

- huumausaineita ja niiden käytön seurauksia ei yleisesti tunneta ja tiedetä riittävän hyvin (nro.1)
- geneettinen alttius
- persoonallisuusominaisuudet, kuten impulsiivisuus ja riskihakuisuus
- henkiset häiriöt ja käyttäytymisen vaikeudet
- perheessä tapahtuva laiminlyönti ja hyväksikäyttö
- opintoihin ja yhteiskuntaan kiinnittymättömyys
- ympäristö (myös tiedotusvälineiden vaikutus)

Suojaa lisäävät

- psykologinen ja emotionaalinen hyvinvointi
- henkilökohtainen ja sosiaalinen pystyvyys
- vanhempien vahva kiinnostus ja osallistuminen lapsen ja nuoren asioihin
- sitoutuminen kouluihin ja yhteisöihin

Lähde: WHO:n huumeidenkäytön ehkäisyn standardit

HuuMa-konseptin ytimessä on empaattinen ymmärrys **nuoren elämaailmasta** ja halu tehdä tulevaisuutta.

Kun puhutaan nuorten huumeidenkäytön ehkäisemisestä, puhutaan pitkälti yleisesti ehkäisevästä työstä ja päihteidenkäytön ehkäisystä. Mutta huumeistakin on puhuttava, myös nuorten mielestä.

Suojaavat ja haavoittavat tekijät näkyvät nuoren elämaailmassa. Ne liittyvät nuoren tietoihin, taitoihin, ominaisuuksiin ja kokemukseen itsestä sekä ympäristöön, jossa nuori kasvaa ja kehittyy. Suojaavista ja haavoittavista tekijöistä on tietoa, mutta tarvitsemme myös ymmärrystä siitä, millaisia merkityksiä nuoret niille antavat arjessaan.

HuuMa:n **ytimessä on nuoren elämaailman empaattinen lähestyminen**, onpa kyse sitten tiedolla johtamisesta tai arjen kohtaamisesta nuoren kanssa.

Ytimessä on myös **mitä jos? -ajattelu** ja sitä kautta **tulevaisuuden tekeminen**. Kun mietimme yhdessä tulevaisuutta, voimme tehdä parempia päätöksiä.

Olemme kahden vuoden aikana oppineet katsomaan kokonaisuutta systeemisemmin, mikä tarkoittaa, että...

Ymmärrämme nuorten, asiantuntijoiden ja yhteisöjen arjen kietoutuvan toisiinsa. Asiantuntijakin on usein vanhempi ja kuka tahansa voi olla läheinen. Olemme samaan aikaan useassa eri roolissa. Jokaisella on menneisyys, tämä hetki ja tuleva - elämäämme ja valintoihimme vaikuttavat lukuisat eri asiat.

Nuoren elämämaailma on oma systeeminsä, jota leikkaa ehkäisevän työn näkökulmasta tuttu palvelujen ja tuen systeemi. Leikkauspinnalla on tärkeää ymmärtää yhdessä.

Suojaaviin ja haavoittaviin tekijöihinikin liittyvät ilmiöt herättävät huomiomme ja saavat meidät etsimään niiden takana olevia joskus toisistaan riippumattomia tekijöitä.

Selviä polkuja ratkaisuihin ei ole.

Vaikutamme toisiimme jokaisessa kohtaamisessa niin tavoitteellisesti kuin tarkoittamattamme. **Ihmisyysimme ja empatiataitomme ovat lopulta parhaita välineitämme päästä kiinni oikeaan tietoon ja ymmärrykseen.**

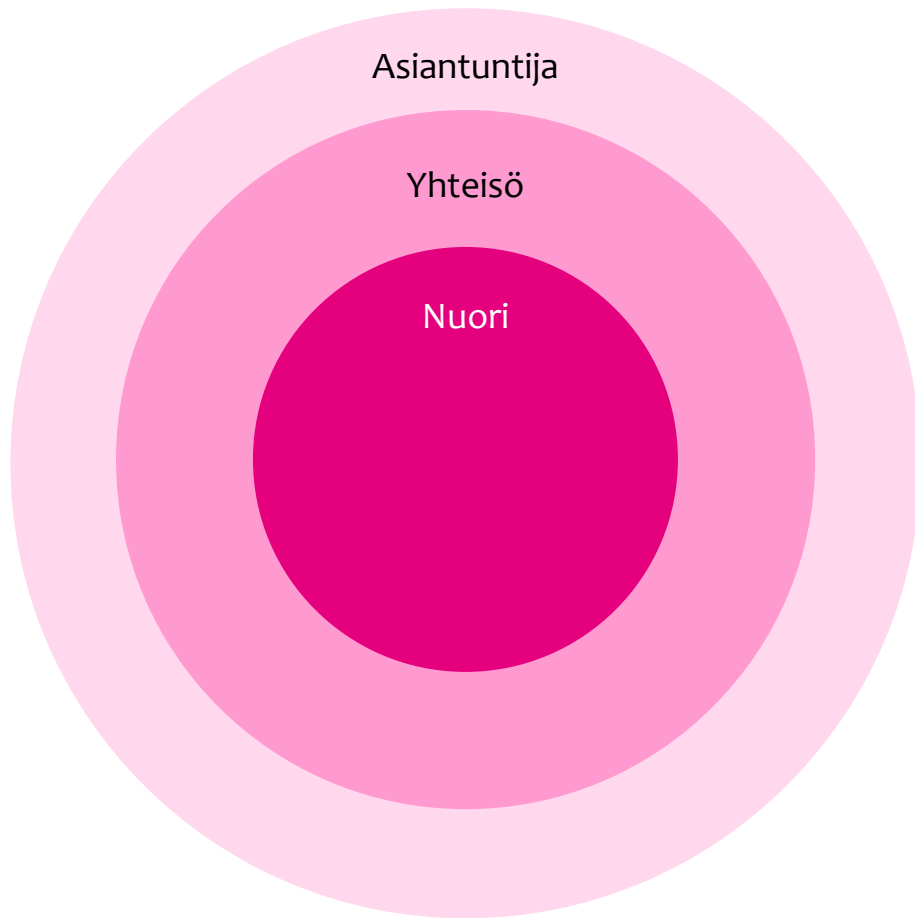
Yhteiskehittämisen avulla ymmärsimme, millainen **nuoren** **elämaailma** on.

Muotoiluajattelun ja palvelumuotoilumenetelmien avulla opimme tuntemaan ne keitä varten toimimme. Opimme asettumaan heidän asemaansa ja kehittämään heidän kanssaan yhdessä.

Sidosryhmäanalyysit auttoivat hahmottamaan nuoren elämaailmaan liittyvien ihmisten verkostoa. Käyttäjä/asiakasprofiilit piirsivät alustavan kuvan nuorista, yhteisöistä ja asiantuntijoista. Empatiakarttojen avulla syvennyimme käyttäjien perimmäisiin tavoitteisiin ja kipupisteisiin.

Yhteiskehittämisen, netnografian, havainnoinnin, haastattelujen ja luotainten avulla täydensimme ymmärrystä nuoren elämaailman kokonaisuudesta.

Sovelsimme eri yhteiskehittämisen menetelmiä "Kun nuori käyttää" -palvelupolkutyössä ja syventyessämme lapsiperheköyhyyden ilmentymiin Ilmiöpöytäkiertueella sekä implementoimme konseptia ehkäisevän työn toimintasuunnitelmatyössä.

Kaiken toiminnan ytimessä on asettua kokemaan, katsomaan ja ymmärtämään asioita ja ilmiöitä nuoren sekä nuorta tukevan yhteisön näkökulmasta.

Mitä sinä näet, kuulet, sanot, teet, ajattelet ja tunnet?
Millaisia kipukohtia sinulla on, missä sinä onnistut?

HuuMa -konseptilla on **kolme asiakasprofiilia**:
konseptin täytyy palvella nuoria ja asiantuntijoita sekä niitä yhteisöjä, joissa nuori elää, ja joissa häntä täytyy kohdata. Tutkimme:

- **nuoriprofiileja** yhdessä nuorten kanssa
- **asiantuntijaprofiilia** yhdessä asiantuntijoiden kanssa
- **yhteisöjä** vanhemman profiilin ja vertaisryhmäkokemusten kautta, opettajan/koulun rooliin syventymällä ja tarkastelemalla nuoria suhteessa vertaisryhmäänsä.

Nuoren **elämiss maailman** kuvittelemisen **herkistää** meitä nuorten näkökulmasta oleellisemmalle tiedolle, jonka pohjalta voimme ymmärtää paremmin ja tehdä arjessa oikeita asioita.

Mitä jos ymmärtäisimme paremmin nuorta, itseämme ja yhteisöjä, joissa kohtaamme?

Nuoren elämiss maailma syntyy siitä, mitä nuori näkee ja kokee ja miten hän on vuorovaikutuksessa ympärillä olevien ihmisten, omien kipukohtiensa ja toiveidensa sekä erilaisten ilmiöiden kanssa.

Jokainen nuori edustaa ensisijaisesti itseään, eikä nuoria yleisesti. Nuoren elämä tapahtuu kuitenkin suhteessa toisiin: kavereihin, perheeseen ja ympärillä oleviin aikuisiin. Nuori peilaa tekemisiään vertaisryhmäänsä ja vanhempia. Hänen kokemuksellinen maailmansa on todellisuus, jossa hän elää.

Nuoren elämässä toisiinsa limittyvät onnistumisen paine, epäonnistumisen pelko, tässä ja nyt koettu ilo ja ajatukset edessä hämmäyttävästä tulevaisuudesta.

*"Jos menee huonosti,
on vaikea unelmoida mistään."*

Nuoret ovat erilaisia keskenään ja eri tilanteissa.

Nuori tarkastelee itseään sekä omassa mielessään että osana vertaisryhmää ja perhettä sekä muita yhteisöjä. Ymmärtääksemme nuorten ajattelua ja valintoja meidän täytyy ymmärtää millaisia vaikuttimia nuoren ajattelun taustalla on. Nuori tekee useimmat valintansa osana jotakin yhteisöä.

Nuorta ohjaavat unelmat, toiveet, tarpeet ja pelko. Toisinaan nämä kaikki ovat läsnä, toisinaan jokin toista enemmän. Nuorella on oma logiikka tekemisten takana, mutta aina se ei tule ymmärretyksi.

Mielipiteen mukaan eläminen, fiksusti toimiminen ja avuksi oleminen lisäävät nuoren myönteistä minäkuvaa itsestä. Nuori haluaa samaan aikaan tehdä omia valintojaan ja kulkea jonkun jalanjäljissä. Hyvässä ja pahassa. Elämään liittyy paljon asioita, joihin nuori ei voi vaikuttaa. Ulkopuolelle jäämisen pelko tai kokemus, ja vielä keskeneräiset taidot hallita vaikeita asioita voivat saada nuoren hakemaan apua sekä hyvistä lähteistä että esimerkiksi päihteistä.

Nuori kuuluu sekä luonnollisiin yhteisöihin kuten perheeseen tai kaveriporukkaan ja institutionaalisiin yhteisöihin kuten koulu/harrastusyhteisö ja asuin-yhteisö. **Nuoret kuuluvat myös vertaisryhmään "nuoret"**, mikä ei ole sama asia kuin kaveriryhmä.

Vertaisryhmässä tulevaisuus näyttäytyy melko musta-valkoisena. Elämässä voi onnistua ja epäonnistua. Avoimen ja ajantasaisen nettisisällön seuraaminen, reaaliaikainen somettaminen tykkäyksineen, reaktioi-neen ja kommentteineen pitävät nuoren ryhmässä tai sen ulkopuolella koko ajan. Vapaa-aika yhdistyy paikkaan ja aikaan, jossa halutaan kokea iloa ja yhteenkuuluvuutta.

Suhteessa vertaisiin

- FOMO fear of missing out
- Vertaispaine
- Muotit, suosio ja minäpaineet
- Huoliristiriita: "Kaikki tietää sellaisen tyyppin jolla menee vähän huonosti"

Nuoret tarvitsevat vanhempia voidakseen olla nuoria.

Vanhemmilta toivotaan rauhaa ja luottamusta sekä huolenpitoa. Yhteinen huumori ja hauskanpito, arkiset ruokailuhetket, harrastuksiin osallistuminen ja se, että vanhempi on tavoitettavissa, on tärkeää nuorille. Vanhemmilta kaivataan myös konkreettista apua vaikeissa tilanteissa sekä osaamista vahvistaa nuoren luottamusta siihen, että virheet ja keskeneräisyys ovat sallittuja ja asioita voidaan tehdä uudestaan. Nuori haluaa, että lapset ovat vanhempien tärkein asia, eivätkä muut asiat mene edelle. Joskus vanhempien jaksaminen kuitenkin huolettaa nuorta. Nuori toivoo, että vanhempi pitäisi huolta omasta hyvinvoinnistaan. Nuori ei halua kuormittaa vanhempaansa liikaa.

Suhteessa vanhempiin

- ”Joku yrittäis myös omalla kohdalla” – ymmärtää ja taistella silloinkin kun on vaikeaa
- Itse selviytymisen ilo, ”mutta en oo vielä aikuinen” – Tulee pelottavia tilanteita – jos en nytkään saa apua, miten sitten pärjään parin vuoden päästä?

Mitä jos...

vanhemman tai muun luotetun henkilön elämää horjuttaa jokin?

Niukka toimeentulo

- menee ihan hyvin, tosin rahasta voi jaksaa
- pystyy harvoin hankkimaan uutta j
- Kelan ja sosiaaliviraston tukipalvelu toinen vuosi

Työ(vuorot)

- raskas työ, pelko töiden loppumise
 - työvuorojen jäykkyys turhauttaa. T
- voi vaikuttaa itse vuoroihin tai niiden paljon. Terhi haluaa kuitenkin säilyttää työvuorot sopivat kohtalaisesti myös

Rajojen asettaminen

- rajojen asettaminen on käynyt haa
- enemmän apua lasten kanssa

Yksityiskohta yhteisöprofiilista

Myös **vanhemmat ja muut aikuiset unelmoivat, toivovat, tarvitsevat ja pelkäävät**. Vastuuta kannetaan lasten elämästä ja omasta hyvinvoinnista, kodista ja toimeentulosta, ehkä omasta synnyinperheestään. Vanhemmat voivat elää voimavarojensa ääripäässä joko taloudellisten seikkojen, perheen sisäisten haasteiden, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien asioiden tai vaikkapa työkuormituksen takia. Jos elämä on vedetty melko tiukille, kohtalaisetkin lisähaasteet tai sattumukset voivat tuntua vaikeilta tai mahdottomilta ylittää.

Emme ole veistettyjä samasta puusta. Kuten nuoret, vanhemmatkin edustavat ensisijaisesti itseään, eivätkä vanhempia yleisesti. Olemme erilaisia vuorovaikutuksessa, viihdymme erilaisissa paikoissa, omaksumme eri tavalla asioita ja tulemme autetuksi eri tavoin. Lopulta sitä taianomaista kaikki vanhemmat paikalle kokoavaa vanhempainiltaa ei ehkä voikaan olla?

Mitä jos...

nuori ei löydä itseään suhteessa siihen vertaisryhmään, jossa ajattelemme hänen kasvavan?

muut puhuvat synttäreistä, oppitunneista ja kokeista, harrastuksista, vaatteista, perheestä, tykkäämisestä, onnistumisista?

nuorella ei ole mitään sanottavaa, eikä keinoja osallistua keskusteluun?

muilla on hienot kodit ja vanhemmat, jotka kutsuvat kaveritkin välipalalle?

tuntuu, että pitää pärjätä itse, vaikkei pärjää?

tulevaisuus näyttää mustalta...

Nuorten suojaaville ja haavoittaville tekijöille antamat merkitykset ovat erilaisia, jos nuori on haavoittunut. Nuoret tunnistavat, että päihteidenkäytölle on riski, jos kotona tai koulussa menee huonosti, tai on tarve saada kavereita.

Varhain huumeidenkäytön aloittaneet kertovat varhaisvuosista asti jatkuneista ulkopuolisuuden ja erilaisuuden kokemuksista, päihdeperheessä kasvamisesta, väkivaltakokemuksista, oppimisvaikeuksista, impulssikontrollin puutteesta, elämishakuisuudesta, tunnevaikeuksista tai -erityisyydestä.

Riskissä olevat on osattava tunnistaa ja **tunnistettava varhain** ja heille on tarjottava runsaasti enemmän eheyttäviä kokemuksia, tukea ja turvaa kuin mitä yleisellä päihteidenkäytön ehkäisyllä saavutetaan.

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille ja kaikilla on oikeus ehkäisevän työn tekoihin.

Asiantuntija toimii niissä yhteisöissä, joissa nuoret elävät. Toiset työskentelevät nuorten arjen ympäristöissä, toiset rakenteissa ja päätöksien tekijöinä. Nuorten elämässä vaikuttava asiantuntija toimii yhteisöjen ja nuorten tarpeista lähtien – hän tietää, ymmärtää ja toimii.

Jotta voimme tavoittaa arjen ja nuorten yhteisöt, on oleellista puhua ja kuulla arkilähtöistä kieltä. Asiantuntijan empatiataidot ja halu rakentaa tulevaisuutta yhdessä nuorten ja yhteisöjen kanssa voivat saada asioita tapahtumaan.

Nuoret kaipaavat avointa puhetta huumeista, ja mistä tahansa, sekä konkreettista apua, kun on sen tarve. Kun kuuntelet nuoria, kuulet usein keskustelupätkiä sieltä täältä. Aina on mahdollisuus kysyä lisää.

Vaikka nuori vaikuttaisi jossain yhteydessä tietynlaiselta, hän voi toisessa yhteydessä käyttäytyä vastoin saatua mielikuvaa. Hyvässä ja pahassa. Tämän nuoret haluavat aikuisten ymmärtävän.

Konseptin mukaan meidän tulee ymmärtää että...

Tieto herkistää

- Herkistyä = tulla herkälle mielelle, liikuttua / muuttua herkemmin havaitsevaksi tai reagoivaksi
- Emme luontaisesti herkisty kaikelle oleelliselle tiedolle. Herkistymiseen vaikuttavat kokemuksemme, koulutuksemme, elämässämme olevat asiat.
- HuuMa-konsepti perustuu siihen, että nuoren elämissä maailma herkistää meitä.

Ymmärrys motivoi

- Ymmärrys = kykyä omaksua tieto syvällisesti ja perusteellisesti, käyttää asiaa koskevaa tietoa monipuolisesti hyväkseen / kykyä empatiaan, taitoa nähdä asia toisten ihmisten näkökulmasta riippumatta siitä, mitä mieltä itse on asiasta.
- Motivoitua = saada aikaan motivaatiota jonkin tekemiseen

Toiminta johtaa yhdessä oikeisiin asioihin

Herkistymme, ymmärrämme ja toimimme yhdessä!

Sitoudumme ymmärtämään
nuoren elämämaailmaa empaattisesti ja

Herkistymme tiedolle

Olemme valmiita katsomaan nuoren
tulevaisuutta sellaisena kuin
hän sen näkee.

Ymmärrämme

ja motivoidumme yhdessä nuorten
ja yhteisöjen kanssa.

Toimimme

yhdessä parempien tulevaisuuksien
tekemiseksi!

Sitoudumme oppimaan ja johtamaan tiedolla,
joka perustuu nuoren elämämaailman
ymmärtämiseen!

HuuMa -konseptissa empatia, mitä jos –ajattelu, sekä yhteisen tarinan rakentaminen läpileikkaavat oikean **tiedon**, yhteisen **ymmärryksen** ja yhteisen **toiminnan**.

Empatia ohjaa ymmärtämään kenestä ja kenen elämismaailmasta tietoa tulee muodostaa, kenen kanssa ymmärtää, vuorovaikuttaa ja toimia.

Mitä jos -ajattelu ohjaa puolestaan yhteisten tulevaisuuksien kuvitteluun, yhteiseen tietoon ja lopulta yhteisten tulevaisuuksien tekemiseen.

Yhteinen tarina kirjoitetaan yhdessä tehdessä. Se merkitsee lupausta katsoa nuoren maailmaa sellaisena kuin hän sen näkee, lupausta ymmärtää yhdessä nuorten, yhteisöjen ja asiantuntijoiden kanssa, ja lopulta lupausta tulevaisuuden tekemiseen yhdessä.

Tieto herkistämisen kanavana ja ymmärrys motivaation herättäjänä johtaa yhdessä sellaiseen toimintaan, jossa ajattelutapa muuttuu ja kiteytyy konkreettiseksi, vaikuttavaksi ja todennetuksi toiminnaksi, jota voidaan yhdenmukaisesti seurata ja mitata eri tavoin.

Tieto herkistää meidät.
Meidän on varmistettava,
että herkistymme nuoren
näkökulmasta oikealle tiedolle.

Ehkäisevä työ perustuu nuorta **suojaavien ja haavoittavien tekijöiden** tunnistamiseen. Tutkimustiedon lisäksi tarvitaan nuorten puhetta siitä, millaisia **merkityksiä** ne saavat **arjessa**.

Onnistunut tiedolla johtaminen tarvitsee pohjaksi sekä aluetta koskevaa että paikallista **tilasto- ja tutkimustietoa, asiakas- ja kyselytietoa sekä kokemus- ja kokeilutietoa**. Tiedon on vastattava siihen, miten nuorten hyvin- ja pahoinvointi näkyvät alueella suoja- ja riskitekijöiden valossa. Kokemustiedolle on annettava arvoa, se on muusta tiedosta poiketen ajankohtaista ja paikkaa muun tiedon vajeita.

Empatiataitoja käytetään paitsi yksittäisen nuoren kanssa kohdatessa myös tiedolla johtamisessa. Jotta voimme herkistyä nuoren näkökulmasta oikealle tiedolle, on käytettävä **kykyä valita kiinnostua** aidosti nuoren ja yhteisön ajatuksista ja hankkia niistä tietoa. **Mitä jos? -ajattelu** rohkaisee **mahdollistamaan** nuorten **osallisuuden** ja moniäänisen tiedon ja huomioimaan myös **yllätysten** mahdollisuuden.

Vain yhdessä **ymmärtämällä** voimme ymmärtää tarpeeksi. Ymmärrys jalostaa tiedon uudeksi tiedoksi.

Onpa kyse yksittäisen nuoren kanssa keskustelusta tai tiedolla johtamisesta, yhdessä muodostamme uutta, parempaa, yhteistä tietoa. Yhteisen ymmärryksen synnyttäminen vaatii **asioiden jakamista**.

Tiedolla johtamisen näkökulmasta vuoropuhelua tukevat alueelliset ja paikalliset rakenteet, joissa verkostot, yhteistyöryhmät ja koordinaatio toimivat. **Tiedolla johtamisen täytyy olla systeemistä ja arki-lähtöistä, jotta se osuu.** Joskus voimme ymmärtää asioita paremmin ilmiöiden kautta. Ne nousevat pinnalle syystä.

Vuoropuhelussa tarvitaan **empatiataitoja**, jotta voidaan **kuvitella**, mitä nuori, vanhempi tai toinen asiantuntija **tuntee** ja **valita kiinnostua** toisen näkökulmasta vaikka se vaikuttaisi vieraalta. **Mitä jos** olemmekin avoimia kuulemaan kaiken tiedon ennen kuin alamme ymmärtää sitä? Mitä jos **ennakoimme reagoimisen sijaan?**

Ymmärrys motivoi toimimaan ja **toiminta** näkyy tekoina. Empaattinen ja ennakoiva nuorilähtöinen ehkäisevä työ näkyy arjen tekemisessä, kohtaamisessa, puuttumisessa, auttamisessa, suhtautumisessa itseen ja toiseen, ja toisen asiaan.

Ehkäisevän työn toiminta perustuu tietoon ja ymmärrykseen. Nuorelle ja perheelle se on **arkisia tekoja ja vuorovaikutuksessa lisääntyvää ymmärrystä ja hyvinvointia**. Asiantuntijan työtä on ymmärtää miten nuorta suojaavia tekijöitä vahvistetaan ja miten riskejä ehkäistään ja pienennetään **systemaattisesti**. Työ vaatii roolien ja yhdessä tekemisen tapojen ja paikkojen tunnistamista, osaamista ja yhteisiä käytäntöjä. **Yhteiseen tietoon perustuva työ tuottaa vaikutuksia, joita voidaan arvioida**. Kun ymmärrämme nuoren elämismaailmaa, herkistymme oikealle tiedolle ja muodostamme yhdessä uutta tietoa, ymmärrämme myös miten vaikutuksia saadaan aikaan. Useat samansuuntaiset vaikutukset saavat aikaan vaikuttavuutta. Ehkäisevä työ vaatii yhteensovittavaa johtamista ja ymmärrystä sekä nuoren elämismaailmasta että toisten tekemästä työstä.

Yhteinen ymmärrys lisää rohkeutta **tehdä yhdessä ja sitoutua**, luottamusta **ennakoida** ja **joustaa** muuttuvissa tilanteissa. Me teemme tulevaisuuden.

Nuoren kohtaamisessa

- ❖ Tutustumme nuoren elämismailmaan
- ❖ Kuulemme ja näemme myös yllättävät asiat
- ❖ Havaitsemme, selvitämme ja sanoitamme nuorta suojaavat ja nuorta haavoittavat tekijät
- ❖ Puhumme nuoren ja hänen vertaisryhmänsä suhteista päihteisiin

- ❖ Havaitsemme nuoren elämässä näkyvät ilmiöt
- ❖ Juttelemme yhdessä nuoren kanssa hänen arjestaan – mitä ajattelemme siitä yhdessä
- ❖ Tarvittaessa juttelemme yhdessä muiden aikuisten tai ystävien kanssa
- ❖ Mietimme yhdessä, millaisena nuoren tulevaisuus näyttäytyy ja millaisen nuori toivoo sen olevan

- ❖ Mietimme nuoren kanssa, mitkä asiat tuovat elämään iloa ja millaisin keinoin nuori voi hyvin
- ❖ Tuemme ja autamme nuorta, jotta haavoittavat tekijät vähenisivät ja suojaavat lisääntyisivät
- ❖ Rakennamme tulevaisuutta pienillä teoilla

Tarkastelemme nuorten hyvinvointia ja pahoinvointia suoja- ja riskitekijöiden valossa.

Valitsemme kiinnostua yhä uudelleen nuoren elämismailmasta ja hankkia siitä tietoa

Muodostamme vuoropuhelussa ymmärryksen ja uuden, paremman tiedon ehkäisevän työn taustalle.

Jaamme asioita ja valitsemme kiinnostua toisen näkökulmasta vaikka se vaikuttaisi vieraalta

Ehkäisevän työn toimintamme perustuu tietoon ja ymmärrykseen.

Teemme arkisia tekoja, lisäämme ymmärrystä ja hyvinvointia, tuemme varhain ja edistämme nuorten kannalta hyviä päätöksiä

- ❖ Ehkäisevän päihdetyön minimitietosisältö ohjaa meitä oikean tiedon kokoamisessa
- ❖ Asiantuntijoiden asiakas-, kysely- ja kokemustieto täydentää tietoa
- ❖ Huomioimme nuoren tiedolle antamat merkitykset
- ❖ Suhteutamme hyvinvointitiedon suojaaviin ja haavoittaviin tekijöihin

- ❖ Ymmärrämme tietoa ja ilmiöitä yhdessä paikallisissa ja alueellisissa verkostoissa
- ❖ Systeminen ja arkilähtöinen ymmärryksemme vastaa nuoren elämismailmaa
- ❖ Muodostamme ymmärryksestä uutta tietoa toiminnan pohjaksi

- ❖ Toimimme sekä yhteisöissä että asiakastyössä
- ❖ Lisäämme suojaavia tekijöitä ja vähennämme haavoittavia tekijöitä systemaattisesti
- ❖ Koordinaatio ja yhteen johtaminen ohjaa tekemistämme, jotta saavutamme samansuuntaisia vaikutuksia ja siten vaikuttavuutta

Alueellisesti koordinoitussa tiedolla johtamisessa

1

Nuoren elämä maailma herkeistää oikealle tiedolle

Ymmärrys nuoresta

- Nuoren elämä maailma on nuoren todellisuus
- Nuoren suhde itseen, vanhempiin, kavereihin, vertaisiin
- Vaikuttimet ja ohjaavat tekijät käyttäytymisen takana esim. unelmat, toiveet, tarpeet, pelot

Nuoren arjesta saatava tieto

- Havaitaan, selvitetään ja sanoitetaan nuorta suojaavat ja haavoittavat tekijät
- Kuullaan ja nähdään myös yllättävät asiat
- Huomioidaan nuorten lähtökohdat

Vaikuttavuus halutaan nuoren elämä maailmaan

Vaikutuksia halutaan suhteessa suojaaviin ja haavoittaviin tekijöihin

Suojaavat ja haavoittavat tekijät näkyvät hyvinvointitiedossa

Vaikutusten tekijät liittyvät nuoren systeemiin

Tietoa ymmärretään vaikutusten tekijöiden kanssa

Halutut vaikutukset nimetään ymmärryksen pohjalta

Vaikutuksia tehdään yhdessä

Nuoren elämä maailmaa koskevista samansuuntaisista vaikutuksista syntyy vaikuttavuutta

3

Ymmärrys herättää motivaation

Ymmärrys nuoren systeemistä

- Huomiota vaativat asiat nousevat pinnalle ilmiöinä
- Ilmiöt voivat kytkeytyä toisiinsa
- Systeemissä vaikuttavat nuori, yhteisöt ja asiantuntija
- Systeemi rakentuu koko ajan, ja toisaalta osa siitä on jo muutoksen ulottumattomissa

Yhdessä muodostettu uusi, parempi tieto

- Havaitaan nuoren elämässä näkyvät ilmiöt
- Ymmärretään tietoa ja ilmiöitä yhdessä nuorten, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa
- Systeeminen ja arkilähtöinen ymmärrys avaa nuoren elämä maailmaa

4

Ymmärrys ja uusi, parempi tieto ehkäisevän työn taustalle muodostetaan vuoropuhelussa

Ilmiöpohjaisen ymmärtämisen malli ohjaa verkostoja uuden tiedon muodostamisessa

- Vaikutusten tekijät eli nuoren elämä maailmassa toimivat ymmärtävät ehkäisevän työn tietoa ja ilmiöitä
- Ihminen on kokonaisuus, josta osataan puhua yhdessä
- Koordinaatio tuottaa ymmärryksestä uutta tietoa toiminnan pohjaksi

5

Toiminta perustuu tietoon ja ymmärrykseen

Vaikutuksia nuoren arkeen

- Suojaavia tekijöitä lisääviä
- Haavoittavia tekijöitä ja niiden vaikutuksia ehkäiseviä, vähentäviä ja korjaavia
- Arkisia tekoja ja strategisia päätöksiä
- Suhteessa nuoreen ja hänen ympäristöönsä

Vaikutuksia lähelle ja kauas

- Osa vaikutuksista tehdään jo ennen syntymää tai varhaislapsuudessa, iso osa ennen nuoruusikää
- Nuorilla ei ole samat lähtökohdat
- Varhainen tunnistaminen ja tuki auttavat konkreettisesti
- Positiivinen erityiskohtelu lisää tasa-arvoa ja ehkäisevän työn vaikuttavuutta

6

Ehkäisevän työn toiminta on kohtaamista ja tekoja yhdessä

Toimintasuunnitelma ohjaa työtä

- Yhteisöissä ja asiakastyössä toimitaan yhdessä sovitujen roolien mukaan osaamista ja käytäntöjä jakaen
- Koordinaatio ohjaa tekemistä vaikuttavuudeksi

Systemaattinen vaikutusten arviointi todentaa teot

- Rakennetaan ketjuja vaikutuksiin, jotka lisäävät suojaavia tekijöitä ja vähentävät, korjaavat tai ehkäisevät haavoittavien tekijöiden syntyä tai vaikutusta nuoreen
- Arvioidaan myös tunnistetaanko riskissä olevat varhain, ja autetaanko heitä

2

Nuoren hyvinvointia ja pahoinvointia tarkastellaan suoja- ja riskitekijöiden valossa

Ehkäisevän työn tietomalli ohjaa oikean tiedon keräämisessä

- Minimitietosisältö sisältää kansallisesti kerättävän tutkimus- ja tilastotiedon sekä rakenteellisen asiakastiedon suhteessa suoja- ja riskitekijöihin
- Tietoa täydentävä osuus ohjaa kokoamaan muun asiakastiedon ja asiantuntijoiden kokemustiedon hyvinvoinnin tilasta suhteessa suoja- ja riskitekijöihin
- Malli ohjaa huomioimaan nuorten arjesta tiedolle antamat merkitykset

Mitä meidän tulee ymmärtää?

Kuka on yhteisen
tarinamme päähenkilö?

NUORI

Kuka on hänen kanssaan
vuorovaikutuksessa?

YHTEISÖT

Kuka häntä tukee?

YHTEISÖ JA ASiantuntija

Millainen **tieto** herkistää?

- Mitä tiedolle herkistyminen tarkoittaa eri näkökulmista?
- Ketä kohtaamme?
- Mitä meidän tulee ymmärtää ja miksi?
- Mitä tietoa tarvitsemme?
- Millaisia mahdollisia tulevaisuuksia on?
- Millaiset tulevaisuudet ovat todennäköisiä?
- Millaiset tulevaisuudet ovat toivottuja tai ei toivottuja?

Miten yhteinen **ymmärrys** muodostuu?

- Mikä motivoi meitä?
- Miten pääsemme yhteiseen ymmärrykseen?
- Millaista kieltä puhumme ja millaisia yhteisiä käsitteitä meillä on?
- Mitkä tavat tai rakenteet auttavat meitä ymmärtämään yhdessä nuorten, yhteisöjen ja asiantuntijoiden kanssa?
- Miten huomioimme yllätykset?
- Miten sovimme uudesta, paremmasta, yhteisestä tiedosta?

Mikä johtaa **toimintaan** yhdessä?

- Perustuuko toimintamme nuoren näkökulmasta oikeaan tietoon?
- Onko toimintamme ja tekemisemme merkityksellistä?
- Kohtaammeko vuorovaikutuksellisesti?
- Teemmekö yhdessä?
- Tartummeko mahdollisuuksiin?
- Teemmekö yhdensuuntaisia asioita toivotun tulevaisuuden rakentamiseksi?

Lopuksi

HuuMa-konseptin implementointien tarkoituksena on ollut mallintamisen ja menetelmällistämisen avulla tavoitteellistaa nuorilähtöisen tiedon ja yhteisen ymmärryksen muodostamista merkityksellisen yhteisen työn pohjana. Konseptin tekeminen on ollut yhteisen kielen ja nuoren elämissä maailmaa ymmärtävän toimintakulttuurin rakentamista. Oleellista on ollut miettiä sekä sitä mitä vaikutuksia halutaan että miten muutosta niiden saamiseksi toteutetaan.

Konseptin ytimessä on nuoren elämissä maailman ymmärtäminen jo ennen, kun tietoa edes kerätään tai ymmärretään. Hyöty nuorille syntyy toiminnassa ja toiminnan rakenteissa tapahtuvien muutosten tuloksena silloin, kun muutokset todella koskettavat nuoren elämissä maailmaa oikealla tavalla. HuuMa-konseptissa puhutaan systeemeistä eli ikään kuin kokonaisuuksista, joissa asiat ja ihmiset vaikuttavat toisiinsa. Systeemiä muutoksia halutaan sekä nuorten ja yhteisöjen arkeen syntyvien vaikutusten kautta että vaikutuksia tuottavan yhteisen työn kehittymiseen. HuuMa:n laaja yhteiskehittäminen näkyykin luonnollisesti konseptissa yhteisenä tietona, ymmärryksenä ja tekemisenä.

Muutokseen tarvitaan kyvykkyyttä ja kyvykkyys syntyy kokemuksen ja jaetun luottamuksen avulla. Samoin oppiminen. Yhteiskehittäminen ja palvelumuotoilun menetelmät ovat auttaneet eläytymään ja luottamaan siihen, että omia oivalluksia on turvallista jakaa. Oppiva vaikuttavuus tuottaa uutta ymmärrystä toimintaympäristöstä, minkä myötä toimintaa voidaan ennakoita ja suunnata vaikuttavammin. Vaikuttavuus syntyy oppimalla yhdessä tavoitteena olevista muutoksista ja niihin vaikuttamisesta, ja suuntaamalla yhteistä työtä niiden toteuttamiseen. HuuMa-konseptin tekeminen on ollut huikea matka yhteisen oppimisen äärellä.

Yhteinen kieli

Empatia = myötätuntoista eläytymistä.
Empatiataitojen avulla voidaan myös valita kiinnostua toisen ajatuksista ja asioista.

Mitä jos –ajattelu = mahdollisen huomaamista.
Tulevaisuuden tekemiseksi on ajateltava muutakin kuin välttämätöntä tai mahdotonta.

Yhteinen tarina = yhteinen näkemys tai strategia, yhteisellä kielellä sanoitettu asioiden kulku.
Ihmisten välinen kommunikaatio ja viestintä.

Tieto = tietoa, informaatiota tai tosiasia – hyvin perusteltu tosi käsitys. Uutta tietoa voidaan tuottaa kokemusperäisesti todellisuutta havainnoimalla.

Ymmärrys = kyky omaksua tieto syvällisesti ja perusteellisesti ja osata käyttää asiaa koskevaa tietoa monipuolisesti hyväkseen / taito nähdä asia toisten ihmisten näkökulmasta riippumatta siitä, mitä mieltä itse on asiasta.

Toiminta = tekemistä ja tekoja, joihin motivaatio syntyy ymmärryksestä.

"Jos menee huonosti,
on vaikea unelmoida mistään."